

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2019.55.227-242>

УДК 711.01.09

Жи́рак Р. М.,

Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ

zhyrak@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3051-5457,

КЕРОВАНИЙ РОЗВИТОК МАЛИХ ПОСЕЛЕНЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Анотація: розглянуто питання нормативно-правового і законодавчого забезпечення регіонального розвитку та планувальної організації малих міст рекреаційного профілю на сучасному етапі їх функціонування. Аналізуються чинні нормативно-правові акти із зазначеної проблематики, а також проекти нормативно-правових рішень, що перебувають на стадії обговорень. Головна увага приділена особливостям планувальної організації малих міст рекреаційного профілю Івано-Франківщини, на основі аналізу схеми планування території Івано-Франківської області.

Ключові слова: малі міські поселення, нормативно-правове забезпечення, просторова планувальна організація, рекреація, Українські Карпати, Івано-Франківщина.

Вступ.

Постановка проблеми.

В умовах сьогодення важливою складовою регіонального розвитку є ефективний розвиток планувальної організації малих міських поселень. У цьому контексті, важливого значення набуває нормативно-правове забезпечення розвитку малих та середніх міст України. Значним внеском у вирішення даного питання стала розробка та прийняття Загальнодержавної програми розвитку малих міст, що набула чинності відповідно до Закону України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст" від 2004 р. [16]. Вона визначала основні напрями соціально-економічного розвитку малих міст до 2010 р. Мета Програми – створення організаційних, нормативно-правових та економічних механізмів забезпечення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку малих міст, екологічної безпеки їх території, підвищення життєвого рівня населення, поліпшення якості громадських послуг, які надаються населенню, на основі ефективного використання ресурсного та науково-виробничого потенціалу, ринкових перетворень у господарському комплексі, а також у розробленні правових засад та інструментів державного стимулювання цих процесів" [1]. На жаль, не всі пріоритетні завдання розвитку малих міст України вдалось виконати. Більшість із них є актуальними й сьогодні. На сучасному етапі важливим є не стільки

розробка нових нормативно-правових актів, що стосуються місцевого і регіонального розвитку, скільки чітко виконання тих норм, що вже набули чинності та мають бути впроваджені в щоденну практику функціонування всіх суб'єктів регіонального розвитку України [1].

Аналіз досліджень і публікацій

Питанням вивчення міст, зокрема малих міських поселень, присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців. Зокрема, ґрунтовно досліджене питання класифікації міських населених пунктів у працях Петрук С. Л., Хорєва Б. С., Штефан В. С. та інших [3]. Проблеми розвитку малих міських поселень та їх роль у системі територіального розселення висвітлено у працях Гуренко А. В., Дністрянської Н. І., Дністрянського М. С., Боршош І. С. та інших [3].

Питанням нормативно-правового забезпечення місцевого та регіонального розвитку присвячені праці таких відомих науковців та дослідників, як В. Д. Бакуменко, О. В. Батанов, В. І. Борденюк, З. С. Варналій, Т. В. Голікова, В. В. Кравченко, В. С. Куйбіда, М. О. Пухтинський та ін. Вони порушують низку питань, пов'язаних із реалізацією конституційного права громад на місцеве самоврядування як основи і важливої складової регіонального розвитку та регіонального розвитку в цілому [1].

Останнім часом проблемі малого міста присвячують численні дослідження в галузі економіки та соціальної політики. Натомість питання реабілітації малого міста засобами містобудування піднято лише для окремих міст, які, здебільшого, є в зоні впливу великого міста. Виконання містобудівної документації для малих міст описує Ю. Білоконь. Питання реконструкції та пристосування архітектурних споруд історичних ансамблів малих міст Західної України у дисертації дослідила Н. Лещенко. Проблеми формування архітектурного образу міських громадських центрів висвітлили Б. С. Посацький, І. А. Фомін. Численні дослідження розвитку малого міста, його ролі в системі розселення та сучасної ролі малого міста, як найбільш "комфортного стереотипу урбанізованого середовища" здійснено Г. П. Петришин [21].

Дослідження проблеми удосконалення планування та зміни меж населених пунктів, правової основи їх реалізації у тій чи іншій мірі здійснили М. М. Габрель [2], М. М. Дьомін [5], Т. М. Засланець, Є. Є. Ключниченко, М. М. Кушніренко, Є. М. Марков, В. І. Нудельман, А. П. Осітнянко, Б. С. Посацький [20], В. Рохчин, М. М. Косьмій [11] та ряд інших науковців [11].

Проте, процес постійного оновлення містобудівельних вимог і містобудівного законодавства загалом, зумовлюють необхідність розробки

нової або вдосконалення існуючої нормативно-правової бази щодо функціонування малих міст на наступні десятиліття.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні та прикладні засади керованого розвитку малих поселень Івано-Франківщини.

Для її досягнення необхідно здійснити аналіз нормативно-правової бази управління розвитком малих міст Івано-Франківщини, дослідити схему планування території Івано-Франківської області на предмет відповідності правовим умовам.

Актуальність роботи зумовлена тим, що на сьогоднішній день недостатньо уваги приділяється вивченню просторової організації та архітектурно-містобудівних проблем малих міст, які є найчисленнішою групою міст за кількісним складом, в Україні загалом і в Івано-Франківській області зокрема. Вирішення сучасних проблем розвитку малих міст і прилеглих територій потребує якісних змін у теорії та практиці містобудування, спираючись на принципи комплексного підходу і показники сталого розвитку на основі відповідної нормативно-правової бази.

Виклад основного матеріалу

1. Нормативно-правове забезпечення просторової організації малих міст.

Проблема ефективного просторового і екологічно безпечного розвитку малих міст на даний час набуває особливого значення. Конституція України [10], Земельний Кодекс України, низка інших законодавчих актів, міжнародних і державних програм створили нові умови і правову базу містобудівної та землевпорядної діяльності. Зокрема, реалізація глобальної Програми сталого розвитку або «Програми XXI», засади якої були вироблені на другій Конференції ООН з проблем екології і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), а доповнені на Самміті зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002р.), ставить перед містобудівною діяльністю низку нових проблем і вимог соціального, екологічного та економічного характеру, адже, Україна також активно включилася у світові процеси сталого розвитку [11].

Правовою основою конституційно-правового статусу міста є перш за все Конституція України, стаття 133 якої закріпила, що місто поряд з іншими адміністративно-територіальними одиницями є складовим елементом системи адміністративно-територіального устрою України [10]. Зі змісту цієї статті Конституції випливає, що всі міста є рівними і мають однаковий конституційно-правовий статус, і тільки міста Київ і Севастополь мають спеціальний статус, який визначається Законами України. [24].

Одним з перших законів незалежної України, у якому було зроблено спробу законодавчого закріплення статусу міста, є Закон України «Про основи

містобудування» [17]. Цей Закон визначає правові, економічні, соціальні та організаційні засади містобудівної діяльності в Україні і спрямований на формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення при цьому охорони навколишнього природного оточення, раціонального природокористування та збереження культурної спадщини. Закон дає визначення поняттю «містобудування», визначає головні напрями містобудівної діяльності, встановлює коло суб'єктів містобудування та їх компетенцію, а також державні стандарти, норми і правила у сфері містобудування та регулює інші питання, пов'язані з правовідносинами в галузі містобудування. Цей нормативно-правовий акт має велике значення для розвитку українських міст, оскільки він сприяє розвитку будівництва міст, збереженню архітектурної спадщини населених пунктів [24].

Певне значення у формуванні правового статусу міст відіграє Закон України «Про Генеральну схему планування території України» [15]. Цей Закон визначає пріоритети та концептуальні питання вирішення планування і використання території країни, вдосконалення систем розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів, і перш за все міст, розвитку виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі. Генеральну схему розроблено відповідно до законів України та інших нормативно-правових актів з питань використання територій з урахуванням економічних, географічних, історичних, екологічних, демографічних особливостей регіонів. Положення Генеральної схеми відповідають принципам заключних документів Конференції ООН з розвитку населених пунктів (ХАБІТАТ-II) та відповідним рекомендаціям Європейської економічної комісії ООН і Ради Європи [24].

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [18] встановлює правові та організаційні основи містобудівної діяльності і спрямований на забезпечення сталого розвитку територій з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів [24].

Базовим законодавчим актом після прийняття Конституції України у створенні правових основ місцевого самоврядування є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [19]. Враховуючи, що на сьогодні відсутній Закон про правовий статус міста, цей Закон є єдиним найбільш повним нормативним актом, який закріплює основні принципи й систему міського самоврядування, повноваження міських рад та їх виконавчих органів, правовий статус міського голови, матеріальні й фінансові основи міського самоврядування, а також гарантії та відповідальність органів і посадових осіб міського самоврядування [24].

До окремої групи спеціальних законодавчих актів, що регламентують особливий статус деяких міст, відносять, наприклад, Закон України: «Про статус гірських населених пунктів в Україні» [20, 24].

Особливе місце серед нормативних актів, що забезпечують розвиток сучасних українських міст, є Концепція сталого розвитку населених пунктів [11]. Цей документ прийнято з метою забезпечення виходу з кризи і створення умов для сталого розвитку населених пунктів. Концепція стала основою для розроблення відповідних нормативно-правових актів і програм соціально-економічного розвитку населених пунктів, забезпечення скоординованої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з розв'язання практичних завдань на державному, регіональному і місцевому рівнях [24].

Особливе місце у розвитку України посідають малі міста – населені пункти з чисельністю населення від 5 тис. до 50 тис. осіб. Таких в Україні налічується 350, що становить 3/4 загальної кількості міст України. Малі міста є основою прогресу та створення великих виробничих і містобудівних комплексів, гарантом стабільності держави і суспільства. На сучасному етапі розбудови держави в малих містах має місце складна економічна та соціальна ситуація, передусім у сфері формування і функціонування ринку праці [24].

Недостатнє врахування специфіки малих міст під час проведення економічних реформ загострило соціально-трудова відносини в них, призвело до безробіття в значних масштабах. Спад виробництва, дестабілізація соціально-економічного та фінансового стану в Україні послабили економічну базу малих міст. Виконання соціально-економічних і культурних програм розвитку територіальних громад цих міст не забезпечено фінансовими ресурсами. На необхідність стабілізації розвитку малих міст України, забезпечення їх соціально-економічного та духовного зростання, збереження їх історико-культурної спадщини було звернуто увагу ще у Розпорядженні Президента України від 19 жовтня 2000 р. «Про забезпечення комплексного розвитку малих міст України», у якому було передбачено заходи щодо поліпшення соціально-економічного становища малих міст. На виконання зазначеного Розпорядження Президента Законом України від 4 березня 2004 р. було затверджено Загальнодержавну програму розвитку малих міст [16, 24].

Мета Програми полягає у створенні організаційних, нормативно-правових та економічних механізмів забезпечення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку малих міст, екологічної безпеки їх території, підвищення життєвого рівня населення, поліпшення якості громадських послуг, які надаються населенню, на основі ефективного використання ресурсного та науково-виробничого потенціалу, ринкових перетворень у господарському

комплексі, а також у розробленні правових засад та інструментів державного стимулювання цих процесів [24].

Виконання Програми дасть інтенсивний поштовх до комплексного розвитку малих міст, сприятиме піднесенню їх економіки, поліпшенню інвестиційного клімату і стану міського господарства, а також збереженню архітектурно-містобудівної спадщини та поліпшенню умов життєдіяльності населення. Удосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів, що регулюють різні аспекти функціонування малих міст, проведення економічних реформ стимулюватимуть економічне зростання малих міст на основі максимального використання місцевих ресурсів [24].

Важливо врахувати феномен впливу малих міст на національний економічний розвиток і максимально стимулювати цей процес на державному рівні. Прозорість діяльності місцевої влади, наближеність місцевих лідерів до місцевих проблем і їх відповідальність перед жителями при належній підготовці сприяють реалізації реалістичних програм економічного розвитку, які у своїй більшості базуються на ефективному використанні обмежених місцевих ресурсів та тісній співпраці з приватним бізнесом. Успіхи в економічній, політичній та соціальній стабілізації мають забезпечити саме малі міста, тому державна підтримка малих міст та їх бізнесу мають визначальне значення для розвитку демократії в Україні [24].

Окремі аспекти функціонування міст регулюються актами Президента України і Кабінету Міністрів України, тобто підзаконними нормативними актами, які мають значну роль у становленні інституту конституційно-правового статусу міст. В основному ці акти конкретизують законодавчі повноваження, а також питання, віднесені до їх компетенції [24].

На сьогодні, в умовах адміністративно-територіальної реформи, суттєво зростає роль законодавства, що регламентує функціонування міст та діяльність органів міського самоврядування. Імплементация норм і міжнародно-правових стандартів у внутрішнє законодавство змушує законодавця активізувати пошуки оптимальних і ефективних шляхів та форм розвитку системи нормативних актів. Тому, особливо гострою є необхідність у прискоренні прийняття таких законів, як «Про статус міста в Україні», «Про міста – обласні центри», «Про малі міста України», «Про територіальні громади в Україні», які б врегулювали правові та економічні прогалини, що існують у чинному законодавстві. Прийняття цих законів буде сприяти більш конкретному визначенню конституційно-правового статусу міста і зміцненню його економічного і політичного потенціалу [24].

2. Дослідження схеми планування території Івано-Франківської області.

Особливістю регіонального розвитку Івано-Франківської області і України в цілому є посилення ролі регіонів у власному стратегічному плануванні та власному розвитку. Врахування Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року та визначення особливостей планування регіонального розвитку Івано-Франківської області викладено в головному планувальним документі – «Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року» [23].

Відповідно до Генеральної схеми планування території України Івано-Франківська область входить до складу Львівської міжобласної системи розселення. Загальна площа Львівської МСР складає 96,8 тис. км², чисельність населення за станом на початок 2015 року – 8294,1 тис. осіб, у т.ч. міського – 50 % [23].

Станом на 1 січня 2015р. поселенська структура Івано-Франківської області включала 804 населених пункти, у тому числі 15 міст (з них 6 обласного значення), 24 селища міського типу та 765 сільських поселень [23].

Для забезпечення сталого розвитку населених пунктів з урахуванням їх соціально-економічних, екологічних та територіально-планувальних проблем у Генеральній схемі обґрунтовані основні напрямки та перспективний режим розвитку міст області. Виходячи з цього визначені основні типи та підтипи міст за цими ознаками [23]:

1 тип міст – переважно крупні та великі багатофункціональні міста в яких передбачається регламентація розвитку із структурно-технологічною перебудовою виробничої бази, виведенням з експлуатації шкідливих виробництв, оптимізацією структури землекористування, екологічною реабілітацією міських територій та розвитком соціально-культурного потенціалу. До цієї категорії міст віднесено обласний центр Івано-Франківськ та міста Калуш і Надвірна.

2 тип – міста, що мають передумови для розвитку оздоровчо-рекреаційної сфери, в яких передбачається регламентація розвитку із заборонаю будівництва нових та розширення діючих промислових підприємств, не пов'язаних із задоволенням потреб відпочиваючих і місцевого населення або таких, що можуть негативно впливати на природні лікувальні фактори, та першочерговою модернізацією існуючої санаторно-курортної мережі. До цієї групи віднесене місто Яремча.

3 тип – малі та середні міста, в них передбачається розбудова районних центрів і підцентрів виробництва та соціально-культурного обслуговування населення. До цієї групи віднесена переважна частина міст області.

Івано-Франківська область входить в перелік найбільш привабливих та популярних туристичних регіонів України. Туристично-рекреаційна галузь розглядається в області, як стратегічний напрямок розвитку економіки Івано-Франківщини [3].

Території рекреаційно-туристичних зон та гірсько-рекреаційних комплексів є орієнтовними і включають у себе територію під забудову рекреаційних об'єктів, території під інженерно-транспортну інфраструктуру необхідну для обслуговування рекреаційних установ та території природних ландшафтів які будуть використовуватися для організації відпочинку. Для реалізації планів, закладених в структурі організації рекреаційних та оздоровчих зон, необхідно розробити генеральні плани рекреаційних зон в межах адміністративних районів, що дозволить комплексно розв'язувати питання інженерно-транспортного забезпечення, охорони навколишнього середовища, а найголовніше – видачі вихідних даних по умовах та обмеженнях по земельних ділянках для перспективних забудовників [23].

Таблиця 1.

Чисельність міських та сільських населених пунктів

Адміністративно-територіальні одиниці	Населені пункти		Всього
	міські	сільські	
Івано-Франківська міськрада	1	5	6
Болехівська міськрада	1	11	12
Бурштинська міськрада	1	1	2
Яремчанська міськрада	2	5	7
Богородчанський район	2	39	41
Верховинський район	1	42	43
Галицький район	2	67	69
Городенківський район	2	48	50
Долинський район	2	42	44
Калуський район ⁵	2	53	55
Коломийський район ⁷	4	80	84
Косівський район	3	42	45
Надвірнянський район	4	43	47
Рогатинський район	2	87	89
Рожнятівський район	3	48	51
Снятинський район	2	47	49
Тисменицький район	3	48	51
Тлумацький район	2	57	59
Івано-Франківська область	39	765	804

Середня людність одного населеного пункту складає 1720 осіб (по Україні – 1444 особи). Середня людність одного міського поселення становила 15452 особи (по Україні – 22062 осіб), а одного сільського поселення – 1020 осіб (по Україні – 467 осіб). Таким чином, людність одного міського поселення в Івано-Франківській області на 30% нижче, а одного сільського поселення – у 2,2 рази вище від середньодержавного показника. Переважна частина населення області проживає у сільських поселеннях – 56,4%. Розподіл населення по основних групах міських поселень за чисельністю населення наводиться у табл. 2 [23].

Таблиця 2.

Розподіл чисельності наявного населення по групах міських поселень

Категорія за населенням, тис. осіб	Кількість населених пунктів	Частка від загальної кількості населених пунктів, %	Чисельність населення, осіб	Частка населення в загальній кількості населення, %
До 2,0	3	7,7	4940	0,8
2,0 - 4,99	13	33,3	42730	7,1
5,0 - 9,99	14	35,9	105492	17,5
10,0 - 19,99	4	10,3	48962	8,1
20,0 - 49,99	2	5,1	43075	7,1
50,0 – 99,99	2	5,1	128867	21,4
100,00-249,99	1	2,6	228575	37,9
Всього	39	100	602641	100

Як видно з наведеної таблиці, в області переважають малі міські поселення (міста та селища міського типу) з населенням менше 10 тис. осіб. Їх загальна кількість становить 30 одиниць (76,9%), але частка населення складає 23,4%. В області переважають малі поселення, які, як правило, не мають на сьогоднішній день достатньої самостійної економічної бази для подальшого розвитку. Важливим завданням схеми планування території області є підготовка заходів щодо поліпшення демографічної ситуації та зміцнення поселенської мережі [23].

Іншим напрямком управління розселенням та розвитком міст є визначення їх функціональної типізації за географічним положенням та господарськими функціями. На сьогодні існують наукові концепції функціонально-господарської типізації міст. З цією метою здійснена комплексна функціональна типізація міських поселень області за господарськими функціями. При цьому виділили такі типи міст за господарськими функціями: поліфункціональні (багатофункціональні) центри; промислові центри; залізничні вузли; агропромислові центри [23].

В області створені значні умови для розвитку туризму, відпочинку та лікування. Населені пункти, які можна віднести до рекреаційних центрів, розташовані в Карпатській зоні: Яремче, Ворохта, Косів.

На основі аналізу економіко-географічних факторів, які впливають на розвиток міст області, здійснено їх комплексна типізація (табл. 3) [23].

Функціональна типізація міських поселень області дозволяє визначити основні напрямки їх господарського та містобудівного розвитку. Розвиток рекреаційних центрів має здійснюватись на активному використанні курортно-рекреаційних ресурсів та нарощування рекреаційного потенціалу [23].

Таблиця 3.

Функціональна типізація міських поселень Івано-Франківської області

Групи поселень за чисельністю населення, тис. осіб	За господарськими функціями				
	Поліфункціональні центри	Промислові центри	Рекреаційні центри	Агропромислові центри	Лісопромислові центри
100,0-249,00	1	-	-	-	-
50,0 – 99,99	-	1	-	1	-
20,0 – 49,99	-	2	-	-	-
10,0 – 19,99	-	-	-	4	-
5,0 – 9,99	-	1	2	9	2
2,0 - 4,99	-	1	1	10	1
До 2,0	-	-	-	3	-
Разом	1	5	3	27	3

Станом на сьогодні малі поселення Івано-Франківщини всупереч наявному значному потенціалу часто є депресивними. Одним з основних факторів які не дають розвиватися цим районам - є відсутність оновленої документації районного рівня, чинні схеми планування території районів не відповідають вимогам сучасності, що не дозволяє комплексно підійти до використання основних переваг Прикарпаття - туристично-рекреаційного і санітарно-курортного потенціалу.

Для збільшення спроможності цих територій на базовому та регіональному рівнях мають бути проведені значні інфраструктурні зміни, які неможливі без наявної актуальної містобудівної документації. Станом на сьогодні актуалізована містобудівна документація частково або в більшій мірі не відповідає вимогам соціально-економічної ситуації та чинного законодавства і тому потребує оновлення. А відсутність таких документів відчутно затримує просторовий, економічний та соціальний розвиток цих територій.

Актуальним завданням залишається розроблення містобудівної документації регіонального рівня, спрямованої на вирішення комплексу питань щодо забезпечення життєвих потреб населення та розвитку цих територій,

підвищення їх інвестиційної привабливості. Одним з ключових чинників, які визначають необхідність розроблення такої документації є відсутність оновлених схем планування території гірських районів, що створює перешкоди для притоку інвестицій особливо на гірські території та до малих гірських населених пунктів. Напрямки подальшого розвитку цих територій повинні ґрунтуватися на розвитку курортно-рекреаційного та санаторно-курортного потенціалу високогірних та гірських зон області, на створення сучасної соціальної, медичної та освітньої інфраструктури, а також – на створенні якісно нової транспортної мережі на цих територіях та забезпечення їх легкодоступності. Особливу увагу необхідно звернути на особливості урбоекологічної ситуації малих поселень рекреаційного профілю, особливості природно-географічних умов, питання естетичної привабливості, благоустрою та озеленення малих міст та ефективні шляхи покращення наявної містобудівної ситуації.

Висновки. На основі аналізу опрацьованих літературних джерел та власних натурних спостережень можемо припустити, що пріоритетним завданням державної регіональної політики України на сучасному етапі є забезпечення всебічного розвитку регіонів на основі чіткого дотримання чинного законодавства і створення всіх необхідних умов для подолання регіональних диспропорцій та інших проблемних питань. Схема планування потребує постійного моніторингу на предмет відповідності вимогам чинного законодавства та внесення коректив, змін і доповнень.

Список використаних джерел:

1. Бабінова О. Окремі аспекти нормативно-правового забезпечення регіонального розвитку в Україні / О. Бабінова // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2010. - № 3. - С. 156 - 164.
2. Бугай С. М., Мельничук В. І., Слівак А. Є. Державна підтримка розвитку малих міст: проблеми та шляхи вдосконалення. Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/NTI_2009_3_5.pdf
3. Габрель М. М. Просторова організація містобудівних систем / М.М. Габрель. – К.: Видавничий дім А.С.С., 2004. – 400 с.
4. Гарапко Е. В., Гоблик В. В. Розвиток малих міських поселень: нормативно-правовий аспект. // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки // № 7 (7). 2017. – С. 76 - 81.

5. ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій». Державні будівельні норми України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/b_2_2_12/1-1-0-1802
6. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем / Н. М. Демин. – К.: Будівельник, 1991. – 185 с.
7. Державна підтримка розвитку малих міст: проблеми та можливі шляхи вдосконалення / С. М. Бугай, В. І. Мельничук // Продуктивні сили і регіональна економіка. — 2008. — Ч. 2. — С. 309 - 314.
8. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2013. – Том 5. Малі міста / відп. ред. Л. Т. Шевчук. – 2013. – 284 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
9. Ключниченко Є. Є. Соціально-економічні основи планування та забудови міст / Є. Є. Ключниченко. – К.: Укрархбудінформ, 1999. – 348 с.
10. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-вр>
11. Концепція сталого розвитку населених пунктів. Схвалена Постановою Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. № 1359-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1359-xiv>.
12. Косьмій М. М. Проблеми удосконалення правового забезпечення процесу зміни меж населених пунктів. // М. М. Косьмій // Містобудування та територіальне планування. - 2015. - Вип. 55. - С. 206 - 214. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2015_55_30
13. Можливість розвитку гірських територій в умовах децентралізації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/293/Mountain-areas.pdf>
14. Програма XXI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org/russian/conferen/wssd/agenda21.
15. Про Генеральну схему планування території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 р. № 1291. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3059-14>.
16. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст. Закон України від 10.06.2016. № 1580-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1580-15>
17. Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 р. № 2780-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>.

18. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
19. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
20. Про статус гірських населених пунктів в Україні: Закон України від 13. 12. 2005. - № 56/95-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-вр>
21. Посацький Б. С. Основи урбаністики / Б. С. Посацький. – Львів: Вид-во НУ Львівська політехніка, 1997. – Ч. 1. – 116 с.
22. Соснова Н. С., Тупісь С. П. Проблеми містобудівного розвитку малих міст (на прикладі м. Тячева та м. Буштина Закарпатської області). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/may/16689/19144-150.pdf>
23. Схема планування території. Івано-Франківська область. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.if.gov.ua/files/uploads/ІвФр_СТП_томV.pdf
24. Шкабаро В. М., Білицька Н. Нормативно правове забезпечення механізму функціонування міст в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legal.duan.edu.ua/images/stories/Files/2015/9.pdf>

References

1. Babinova O. Okremi aspekty normatyvno-pravovoho zabezpechennia rehionalnoho rozvytku v Ukraini / O. Babinova // Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. - 2010. - № 3. - S. 156 - 164.
2. Buhai S. M., Melnychuk V. I., Slivak A. Ie. Derzhavna pidtrymka rozvytku malykh mist: problemy ta shliakhy vdoskonalennia. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/NTI_2009_3_5.pdf
3. Habrel M.M. Prostorova orhanizatsiia mistobudivnykh system / M.M. Habrel. – K.: Vydavnychiy dim A.S.S., 2004. – 400 s.
4. Harapko E. V., Hoblyk V. V. Rozvytok malykh miskykh poselen: normatyvno-pravovyy aspekt. // Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriia: Ekonomichni nauky // № 7 (7). 2017. – S. 76 - 81.
5. DBN B.2.2-12:2019 «Planuvannia i zabudova terytorii». Derzhavni budivelni normy Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/b_2_2_12/1-1-0-1802

6. Demyn N.M. Upravlenye razvytyem hradostroytelnykh system / N. M. Demyn. – K.: Budivelnik, 1991. – 185 s.
7. Derzhavna pidtrymka rozvytku malykh mist: problemy ta mozhlyvi shliakhy vdoskonalennia / S.M. Buhai, V.I. Melnychuk // Produktyvni syly i rehionalna ekonomika. — 2008. — Ch. 2. — S. 309-314.
8. Karpatskyi rehion: aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku : monohrafiia u 8 tomakh / NAN Ukrainy. Instytut rehionalnykh doslidzhen; nauk. red. V.S. Kravtsiv. – Lviv, 2013. – Tom 5. Mali mista / vidp. red. L.T. Shevchuk. – 2013. – 284 s. (Seriia «Problemy rehionalnoho rozvytku»).
9. Kliushnychenko Ye.Ie. Sotsialno-ekonomichni osnovy planuvannia ta zabudovy mist / Ye.Ie. Kliushnychenko. – K.: Ukrarkhbudininform, 1999. – 348 s.
10. Konstytutsiia Ukrainy [Elektronnyi resurs]: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 No 254k/96-VR // Verkhovna Rada Ukrainy. - Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-vr>
11. Kontsepsiia staloho rozvytku naselenykh punktiv. Skhvalena Postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 24 hrudnia 1999 r. № 1359-XIV. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1359-xiv>.
12. Kosmii M.M. Problemy udoskonalennia pravovoho zabezpechennia protsesu zminy mezh naselenykh punktiv. / / M. M. Kosmii // Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. - 2015. - Vyp. 55. - S. 206 -2 14. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2015_55_30
13. Mozhlyvist rozvytku hirsykykh terytorii v umovakh detsentralizatsii. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/293/Mountain-areas.pdf>
14. Prohrama XXI. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.un.org/russian/conferen/wssd/agenda21.
15. Pro Heneralnu skhemu planuvannia terytorii Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 serpnia 2002 r. № 1291. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3059-14>.
16. Pro zatverdzhennia Zahalnoderzhavnoi prohramy rozvytku malykh mist. Zakon Ukrainy vid 10.06.2016. № 1580-IV. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1580-15>
17. Pro osnovy mistobuduvannia: Zakon Ukrainy vid 16.11.1992 r. № 2780-XII. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>.
18. Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 17.02.2011 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.

19. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1997. – № 24. – St. 170.
20. Pro status hirskykh naselenykh punktiv v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 13.12.2005. - № 56/95-VR. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-vr>
21. Posatskyi B.S. Osnovy urbanistyky / B. S. Posatskyi. – Lviv: Vyd-vo NU Lvivska politekhniky, 1997. – Ch. 1. – 116 s.
22. Sosnova N.S., Tupis S.P. Problemy mistobudivnoho rozvytku malykh mist (na prykladi m. Tiacheva ta m. Bushtyna Zakarpatskoi oblasti). [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/may/16689/19144-150.pdf>
23. Skhema planuvannia terytorii. Ivano-Frankivska oblast. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.if.gov.ua/files/uploads/IvFr_STP_tomV.pdf
24. Shkabarо V.M., Bilytska N. Normatyvno pravove zabezpechennia mekhanizmu funktsionuvannia mist v Ukraini. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://legal.duan.edu.ua/images/stories/Files/2015/9.pdf>

Аннотация

Жирак Р.М., Университет Короля Данила, г. Ивано-Франковск.

Управляемое развитие малых поселений рекреационного профиля ивано-франковской области.

Статья посвящена вопросам нормативно-правового и законодательного обеспечения регионального развития и планировочной организации малых городов рекреационного профиля на современном этапе их функционирования. Анализируются действующие нормативно-правовые акты по данной проблематике, а также проекты нормативно-правовых решений, находящихся на стадии обсуждений. Главное внимание уделено особенностям планировочной организации малых городов рекреационного профиля на основе анализа схемы планирования территории Ивано-Франковской области.

Ключевые слова: малые городские поселения, нормативно-правовое обеспечение, пространственная планировочная организация, рекреация, Украинские Карпаты, Ивано-Франковская область.

Annotation

R. Zhyrak, University of King Danylo, Ivano-Frankivsk.

Guided development of small settlements of recreation profile in the ivano-frankivsk oblast.

Nowadays, an important component of regional development is the effective development of space planning for small urban settlements. Legal and regulatory support for the development of small and medium-sized cities in Ukraine is important too. At the present stage, it is important not so much to develop the new legal acts

relating to local and regional development, but rather to implement those norms that have already come into force and should be implemented in the daily practice of functioning of all entities of regional development of Ukraine.

The process of continuous updating of urban development requirements and urban development legislation in general necessitates the development of a new one or improvement of the existing regulatory framework for the functioning of small cities for the coming decades.

The article substantiates theoretical and applied principles of guided development of small settlements of Ivano-Frankivsk Oblast. It contains the analysis of the legal and regulatory framework for managing the development of small cities of Ivano-Frankivsk Oblast, the research of the scheme of planning the territory of the Ivano-Frankivsk Oblast regarding its compliance with the legal conditions.

The relevance of the work is due to the fact that currently, insufficient attention is paid to the study of spatial organization as well as architectural and urban development problems of small cities, which comprise the largest group of cities in terms of quantity in Ukraine in general and in the Ivano-Frankivsk Oblast in particular. The solution of modern problems of development of small cities and surrounding territories requires qualitative changes in the theory and practice of urban development based on the principles of integrated approach and indicators of sustainable development on the basis of the relevant legal and regulatory framework.

Ivano-Frankivsk region is among the most attractive and popular tourist regions of Ukraine. The Oblast considers tourism and recreation industry as a strategic direction for the development of the economy of the region. The territories of recreational and tourist zones, mountains and recreational complexes include the territory for the construction of recreational facilities, the territories for engineering and transport infrastructure necessary for the maintenance of recreational establishments, and the territories of natural landscapes that will be used for recreation. It is necessary to develop master plans of recreational areas within administrative districts, which will allow to solve complex architectural and urban development issues, engineering and transport support, urban environmental problems and environmental issues.

The planning scheme requires constant monitoring of compliance with the requirements of the current legislation and making adjustments, amendments and additions.

Keywords: guided development, small settlements, spatial planning organization, recreation, Ukrainian Carpathians, Ivano-Frankivsk region.